អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍ

សន្តិសុខសាយប័រនៅកម្ពុជា៖ ដំណើរការអភិវឌ្ឍនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងបញ្ហាប្រឈមនាពេលខាងមុខ

ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៣

អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍ
Open Development Cambodia Organization

សេចក្តីសង្ខេប

ដំណើរការនៃឌីជីថលភាវូបនីយកម្មនៅប្រទេសកម្ពុជាបានចាប់ផ្តើមរយៈពេលពីរទសវត្សរ៍មកហើយ ហើយវាបានផ្លាស់ប្តូរខ្លួនយ៉ាងឆាប់រហ័សក្នុងវិស័យសង្គម នយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចជាមួយនឹងឱកាសថ្មីៗមួយចំនួនក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេស។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាពពេញនិយមរបស់អ៊ីនធឺណិត ឧបករណ៍ឌីជីថល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយឌីជីថលផ្សេងៗក៏នាំមកនូវបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗផងដែរ ពោលគឺបញ្ហាសន្តិសុខនៅក្នុងវិស័យឌីជីថល។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាដែលកើតមានក្នុងយុគសម័យឌីជីថល រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានដាក់ចេញនូវវិធានការផ្លូវច្បាប់ថ្មី ដើម្បីដោះស្រាយឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត និងធ្វើឱ្យលំហឌីជីថលកាន់តែមានសុវត្ថិភាពជាងមុន។ យ៉ាងណាក៏ដោយ វានៅតែមានកន្លែងក្នុងការកែលម្អ។ អត្ថបទនេះធ្វើការពិនិត្យទៅលើច្បាប់សំខាន់ៗ និងវិធានការផ្លូវច្បាប់ដែលត្រូវបានអនុម័តដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីវាយតម្លៃវឌ្ឍនភាពនៃសន្តិសុខសាយប័រដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងប្រទេស។ អត្ថបទនេះបង្ហាញថាយើងនៅតែមានចន្លោះប្រហោងកន្លែងសម្រាប់កែលម្អ ខណៈពេលដែល ដំណើរការល្អប្រសើរមួយភាគធំត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះក៏ដោយ។ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាគួរតែធ្វើការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗក្នុងសង្គមស៊ីវិល ដើម្បីធ្វើឱ្យសេចក្តីព្រាងច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រនេះជាដំណើរការបង្កើតរួមគ្នាដែលគិតគូរពីទស្សនៈ និងតម្រូវការរបស់ភាគីផ្សេងៗឱ្យបានច្រើនតាមដែលអាចធ្វើទៅបាន នោះទើបច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រនឹងមាននិរន្តរភាព។

មាតិកា

១. បរិបទ

ប្រទេសកម្ពុជាក៏ជាប្រទេសមួយដែលមាននិន្នាការភាវូបនីយកម្មឌីជីថលសកល ដោយធ្វើឱ្យអ៊ីនធឺណិតក្លាយជាធាតុស្នូល នៃប្រព័ន្ធសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយរបស់ខ្លួន។ ប្រទេសនេះបានមើលឃើញពីរបៀបដែលអ៊ីនធឺណិត និងទូរស័ព្ទដៃឆ្លាតវៃបានក្លាយជាការពេញនិយមយ៉ាងខ្លាំង នៅក្នុងប្រទេសចាប់តាំងពីចុងទសវត្សរ៍ឆ្នាំ២០០០ និងជាពិសេសចាប់តាំងពីដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ២០១០ មក។ ការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃវិស័យឌីជីថលបាននាំមកជាមួយនឹងលទ្ធផលវិជ្ជមានមួយភាគធំ ដូចជាការចូលប្រើប្រាស់ជាអចិន្ត្រៃយ៍របស់មនុស្សទៅកាន់ប្រភពព័ត៌មានផ្សេងៗពីបណ្តាញក្នុងប្រទេស និងអន្តរជាតិ។ នៅក្នុងបរិបទនេះ បញ្ហាប្រឈមដូចជាឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតបានកើតឡើង ហើយវាគឺជាប្រភេទបញ្ហាលើបញ្ហា។ ម៉្យាងវិញទៀតឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតគឺជាបញ្ហាប្រឈមមួយ ដោយសារតែវាសំដៅទៅលើសំណុំនៃសកម្មភាពដែលកើតឡើង នៅក្នុងវិស័យឌីជីថលដែលមានលក្ខណៈខុសច្បាប់ ប៉ុន្តែប្រព័ន្ធច្បាប់មិនទាន់បានត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេចដើម្បីទប់ទល់ នឹងការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃវិស័យឌីជីថល ដែលរួមមានឧបករណ៍ឌីជីថល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយថ្មីៗនោះទេ។ ជាការឆ្លើយតប រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានបង្កើតឬព្រាងច្បាប់ថ្មី ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមឌីជីថលថ្មីៗនៃយុគសម័យអ៊ីនធឺណិត ដែលជាការរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍបណ្តាញអ៊ីនធឺណិត ជាមួយនឹងច្បាប់ដើម្បីដោះស្រាយឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ អត្ថបទនេះសិក្សាពីវឌ្ឍនភាពនេះ ដោយមើលលើទិដ្ឋភាពទូទៅនៃបទប្បញ្ញត្តិចំនួនប្រាំ ហើយក៏ចង្អុលបង្ហាញថា ទោះបីជាវឌ្ឍនភាពសំខាន់ៗត្រូវបានរួមបញ្ចូលក្នុងការធ្វើការសម្រេចដើម្បីដោះស្រាយឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតក៏ដោយ ក៏ច្បាប់ឌីជីថលថ្មីនេះត្រូវតែមានភាពជាក់លាក់បន្ថែមទៀត ដោយពិចារណាលើតម្រូវការរបស់ស្ថាប័នជាច្រើន ហើយត្រូវតែពង្រាង និងពិចារណាលើទស្សនៈរបស់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ដើម្បីបង្កើននិរន្តរភាពរបស់ខ្លួន។

១.១. ឌីជីថលភាវូបនីយកម្មនៅប្រទេសកម្ពុជា

ប្រទេសកម្ពុជាបានឆ្លងកាត់ការផ្លាស់ប្តូរវិស័យឌីជីថលយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ កត្តាសំខាន់មួយដែលជំរុញដល់ឌីជីថលភាវូបនីយកម្មរបស់ប្រទេសកម្ពុជា គឺការបង្កើនលទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត។ យោងទៅតាម Kemp (ឆ្នាំ២០២៣) ការជ្រៀតចូលនៃអ៊ីនធឺណិតនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមានអ្នកប្រើប្រាស់ចំនួន ៦៧,៥% (១១,៣៧លាននាក់) នៅដើមឆ្នាំ២០២៣។ ចន្លោះឆ្នាំ២០២២ និង ២០២៣ អ្នកប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតក្នុងប្រទេស បានកើនឡើង ៦,៧% ឬ ៧១៤.០០០។ នៅដើមឆ្នាំ២០២៣ ដូចគ្នា កម្ពុជាមានអ្នកប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតតាមទូរស័ព្ទចល័តសរុបចំនួន ២២,១៦លាននាក់ ដែលចំនួននេះគឺស្មើនឹង ១៣១,៥% នៃចំនួនប្រជាជនសរុបនៅក្នុងប្រទេស។

បើនិយាយឱ្យកាន់តែច្បាស់ ការពេញនិយមនៃបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គម (SNS) បានកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស។ គិតត្រឹមខែមករា ឆ្នាំ២០២៣ ប្រទេសកម្ពុជាមានអ្នកប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមចំនួន ១០,៩៥លាននាក់ ឬស្មើនឹង ៦៥,០% នៃចំនួនប្រជាជនសរុប។ ហ្វេសប៊ុកបាន

បង្ហាញខ្លួន និងរួបរួមជាវេទិកាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមដ៏ពេញនិយមបំផុត នៅក្នុងប្រទេស។ យោងតាមក្រុមហ៊ុន Meta បណ្តាញហ្វេសប៊ុកមានអ្នកប្រើប្រាស់ចំនួន ១០,៤៥លាននាក់នៅក្នុងប្រទេសនៅដើមឆ្នាំ២០២៣។ ក្រៅពីភាពលេចធ្លោរបស់វានៅក្នុងទិដ្ឋភាពនៃវេទិកាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ សង្គមនៅក្នុងប្រទេស ទិន្នន័យក៏បានបង្ហាញផងដែរថា សក្តានុពលនៃការផ្សាយពាណិជ្ជកម្មរបស់ ហ្វេសប៊ុក នៅកម្ពុជាបានថយចុះជិត ១០% ចន្លោះឆ្នាំ២០២២ និង ២០២៣។ ការថយចុះចំនួនអ្នកប្រើប្រាស់ហ្វេសប៊ុក ត្រូវបានពន្យល់ដោយផ្អែកលើផ្នែកខ្លះៗថា ដោយសារតែមានវត្តមាននៃបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គមផ្សេងទៀត និងមុខងារថ្មីដែលពួកគេផ្តល់ជូន។ នៅដើមឆ្នាំ២០២៣ Instagram មានអ្នកប្រើប្រាស់ចំនួន ១,៧៥លាននាក់ ក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ហើយក៏ដូចជាហ្វេសប៊ុកដែរ អ្នកប្រើប្រាស់បានថយចុះ ១៤,៦% ឬ ៣០០,០០០ ចន្លោះឆ្នាំ២០២២ និង ២០២៣។ TikTok មានអ្នកប្រើប្រាស់ជាង ៧លាននាក់ ដែលមានអាយុចាប់ពី ១៨ឆ្នាំឡើងទៅ នៅដើមឆ្នាំ២០២៣។

បរិបទនៃការអភិវឌ្ឍវិស័យឌីជីថលគឺជារឿងចាំបាច់ ព្រោះវាបានពន្យល់ពីផលប៉ះពាល់ជាច្រើននៅក្នុងសង្គម នយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចក្នុងប្រទេស។ ការកើនឡើងនៃអ៊ីនធឺណិត និងបណ្តាញទំនាក់ទំនងសង្គមជាច្រើនបានជះឥទ្ធិពលយ៉ាង ខ្លាំងដល់សង្គមកម្ពុជា។ នៅក្នុងសង្គម វិស័យឌីជីថលបានអនុញ្ញាតឱ្យប្រជាពលរដ្ឋមិនត្រឹមតែបង្ហោះចែករំលែកអំពីជីវិត ប្រចាំថ្ងៃរបស់ពួកគេប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ដើម្បីទទួលបានព័ត៌មានទូលំទូលាយពីប្រទេសកម្ពុជា និងពីក្រៅប្រទេស រួមទាំងប្លុកដែលសរសេរដោយសកម្មជនដែលបង្ហោះអំពីបញ្ហាមួយចំនួនដែលប៉ះពាល់ដល់ប្រទេស និងទីក្រុងរបស់ពួកគេផងដែរ (Phong et al., 2016)។ ប្រព័ន្ធអ៊ិនធឺណិតក៏បានធ្វើបដិវត្តឆាកនយោបាយរបស់ប្រទេសកម្ពុជាជាមួយប្រជាពលរដ្ឋដែលពង្រីកការយល់ដឹងអំពីការអភិវឌ្ឍនយោបាយចុងក្រោយបង្អស់ តួនាទីរបស់គណបក្សប្រឆាំង និងទិដ្ឋភាពទូទៅ ដែលធ្វើឱ្យរដ្ឋាភិបាលកាន់តែមានទំនួលខុសត្រូវតាមរយៈ ការទាមទារឱ្យមានអភិបាលកិច្ចកាន់តែប្រសើរឡើងទាក់ទងនឹងសេវាសាធារណៈ និងអាចតាមដានអំពីវឌ្ឍនភាព (វង្ស និង ហុក 2018)។ តាមទស្សនៈធុរកិច្ច វិស័យឌីជីថលបានបើកទ្វារដល់ឱកាសជាច្រើនសម្រាប់អាជីវកម្មរួម និងសហគ្រិនដែលទទួលយកអ៊ីនធឺណិតជាយន្តការសំខាន់មួយក្នុងការលើកកម្ពស់អាជីវកម្មរបស់ពួកគេ និងឈានដល់អ្នកប្រើប្រាស់ថ្មីៗដែលមានសក្តានុពលទៅលើផលិតផលរបស់ពួកគេ (អូឌីស៊ីa, n.d)។

ដោយមើលឃើញពីសមត្ថភាពរបស់អ៊ីនធឺណិតក្នុងការរៀបចំវិស័យសាធារណៈ និងឯកជន រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា បានបញ្ជាក់អំពីការអនុវត្តគោលនយោបាយថ្មី ដើម្បីបង្កើនលទ្ធភាពប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត និងលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍនៃរដ្ឋាភិបាលឌីជីថល និងវិស័យសេដ្ឋកិច្ច។ រាជរដ្ឋាភិបាលបានចាត់ទុកឌីជីថលភាវូបនីយកម្មនេះ ជារឿងសំខាន់សម្រាប់ប្រទេសចាប់តាំងពីការចាប់ផ្តើមមក។ ក្រោមការបកស្រាយរបស់ក្រសួងទូរគមនាគមន៍ និងប្រៃសណីយ៍ “ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ឆ្នាំ២០២១-២០៣៥ (MPTC, 2022) ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយសសរស្តម្ភសំខាន់ៗចំនួនបី៖ ពលរដ្ឋឌីជីថល រដ្ឋាភិបាលឌីជីថល និងធុរកិច្ចឌីជីថល ដែលក្នុងនោះការកសាងតរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលត្រូវចាប់ផ្តើមដំបូងគេ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការអនុម័ត និងការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល និងការផ្លាស់ប្តូរឌីជីថលនៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមទាំងមូល”។ ការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រឌីជីថលបានអនុញ្ញាត

ឱ្យមានការកែលម្អប្រទេសក្នុងវិស័យជាច្រើន ដោយប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ឌីជីថល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយជាជំនួយ រួមទាំងការអប់រំដែលប្រសើរឡើង កំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការពង្រឹងទំនាក់ទំនង។ កំណើននេះត្រូវបានសម្របសម្រួលដោយគោលនយោបាយរបស់រដ្ឋាភិបាលដែលមានគោលបំណងកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត និងកាត់បន្ថយការចំណាយលើគម្រោងទិន្នន័យ (Property Report, 2021)។ រដ្ឋាភិបាលក៏បានដាក់ចេញនូវគំនិតផ្តួចផ្តើមក្នុងការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញឌីជីថលដល់និស្សិត និងសហគ្រិន ដោយជំរុញឱ្យមានការទទួលយកបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលនៅក្នុងប្រទេសផងដែរ (CADT, 2022)។

ឌីជីថលភាវូបនីយកម្មនៅប្រទេសកម្ពុជាបានជះឥទ្ធិពលជាវិជ្ជមានដល់ប្រព័ន្ធអប់រំរបស់ប្រទេស (UNESCO, 2020)។ សាលារៀន និងសាកលវិទ្យាល័យជាច្រើនបានប្រើប្រាស់កម្មវិធីសិក្សាតាមអ៊ីនធឺណិត ដែលអនុញ្ញាតឱ្យសិស្សនិស្សិតចូលប្រើប្រាស់ធនធានអប់រំពីគ្រប់ទិសទីតាមរយៈការភ្ជាប់អ៊ីនធឺណិត។ វាមានសារៈសំខាន់យ៉ាងពិសេសក្នុងអំឡុងពេលជំងឺរាតត្បាតកូវីដ-១៩ ដែលបានបង្ខំឱ្យសិស្សជាច្រើនត្រូវរៀនពីផ្ទះ។ ឌីជីថលភាវូបនីយកម្មក៏បានបើកឱកាសថ្មីសម្រាប់ការរៀនពីចម្ងាយ ដែលអាចឱ្យសិស្សានុសិស្សទទួលបានការអប់រំប្រកបដោយគុណភាពពីចំងាយ។ ក្រៅពីការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងលើវិស័យអប់រំ ឌីជីថលភាវូបនីយកម្មនៅប្រទេសកម្ពុជាក៏បានជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ។ ការអភិវឌ្ឍនៃសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថលបានបង្កើតឱកាសការងារថ្មី និងអាចឱ្យអាជីវកម្មខ្នាតតូចអាចទៅដល់អតិថិជនថ្មីតាមរយៈវេទិកាពាណិជ្ជកម្មអេឡិចត្រូនិក។ រដ្ឋាភិបាលបានចាប់ផ្តើមគំនិតផ្តួចផ្តើមជាច្រើន ដើម្បីគាំទ្រដល់កំណើននៃសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល រួមទាំងការបង្កើតឧបករណ៍បង្កើនល្បឿននៃធុរកិច្ចថ្មី និងការបង្កើតការលើកទឹកចិត្តពន្ធសម្រាប់ក្រុមហ៊ុនបច្ចេកវិទ្យា។

សរុបមកអ៊ីនធឺណិតបានក្លាយជា ឧបករណ៍មិនអាចខ្វះបានសម្រាប់សង្គមកម្ពុជា ដែលរួមចំណែកដល់ការអភិវឌ្ឍប្រទេសលើវិស័យជាច្រើន។ យ៉ាងណាក៏ដោយ វាត្រូវតែកត់សម្គាល់ថា ការអភិវឌ្ឍនៃវិស័យឌីជីថលក៏មានបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនផងដែរ។ បញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខសាយប័រ គឺជាឧទាហរណ៍ដ៏ច្បាស់បំផុតមួយដែលត្រូវបានបកស្រាយនៅក្នុងផ្នែកបន្ទាប់។

១.២. សន្តិសុខសាយប័រ៖ បញ្ហាប្រឈមសំខាន់នៅក្នុងយុគសម័យឌីជីថល

សន្តិសុខសាយប័រ គឺជាកង្វល់ដែលកំពុងកើនឡើងនៅទូទាំងពិភពលោក ហើយប្រទេសកម្ពុជាក៏មិនមានករណីលើកលែងផងដែរ។ នៅពេលដែលកម្ពុជាមានមានឌីជីថលកាន់តែច្រើន ហានិភ័យនៃការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិតក៏មានការកើនឡើង ហើយការការពារព័ត៌មានរសើបពីការចូលប្រើដោយគ្មានការអនុញ្ញាតគឺជារឿងសំខាន់។ សន្តិសុខសាយប័រ គឺជាបញ្ហាប្រឈមដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ហើយមានហេតុផលជាច្រើនដែលនាំឱ្យមានបញ្ហានេះ។

បញ្ហាប្រឈមចម្បងមួយនៃសន្តិសុខសាយប័រតនៅកម្ពុជា គឺកង្វះការយល់ដឹងក្នុងចំណោមប្រជាជនទូទៅ (Corrado and Sakal, 2021)។ មនុស្សជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមាន

ចំណេះដឹងតិចតួចអំពីហានិភ័យនៃការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត ហើយមិនសុំនឹងការអនុវត្តល្អបំផុត សម្រាប់សុវត្ថិភាពអនឡាញ។ កង្វះការយល់ដឹងនេះធ្វើឱ្យពួកគេកាន់តែងាយរងគ្រោះ ទៅនឹងការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិតដូចជា ការវាយប្រហារដោយការបោកបញ្ឆោត (phishing) ដោយមេរោគ និងតាមរយៈការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិតបែបវិស្វកម្មសង្គម (Social Engineering)។

បញ្ហាប្រឈមមួយទៀត គឺកង្វះអ្នកជំនាញបច្ចេកទេសក្នុងសន្តិសុខសាយប័រ (Flynn, 2019)។ កង្វះអ្នកជំនាញផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា អាចបង្កការលំបាកដល់អង្គភាពនានាក្នុងការអនុវត្តវិធានការសន្តិសុខដ៏រឹងមាំ។ កង្វះអ្នកជំនាញផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រនេះ ក៏បូកផ្សំដោយកង្វះការវិនិយោគលើការបណ្តុះបណ្តាល និងការអប់រំក្នុងវិស័យនេះផងដែរ។

លើសពីនេះទៀត ក្រៅពីកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់កម្ពុជាសម្រាប់សន្តិសុខសាយប័រនៅតែស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលដំបូងនៃការអភិវឌ្ឍ។ កម្ពុជានៅមានភាពខ្វះខាតនូវច្បាប់ទូទៅដែលគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រ និងការការពារទិន្នន័យ។ ជាលទ្ធផល មិនមានក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ច្បាស់លាស់សម្រាប់ដោះស្រាយជាមួយឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនោះទេ ហើយយើងមិននីតិវិធីស្តង់ដារណាមួយសម្រាប់ការរាយការណ៍អំពីឧប្បត្តិហេតុតាមអ៊ីនធឺណិតនោះឡើយ។ លើសពីនេះទៅទៀត កង្វះបទប្បញ្ញត្តិប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងការអនុវត្តសន្តិសុខសាយប័រ បង្កើតបរិយាកាសប្រកួតប្រជែងសម្រាប់អាជីវកម្មដែលកំពុងប្រតិបត្តិការក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ អវត្តមាននៃតម្រូវការបទប្បញ្ញត្តិ និងស្តង់ដារមានន័យថាអាជីវកម្មទាំងអស់ត្រូវបានទុកចោលដើម្បីអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយ និងការអនុវត្តសន្តិសុខសាយប័ររបស់ពួកគេ ដែលអាចបណ្តាលឱ្យខ្វះប្រសិទ្ធភាព និងភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា។

ស្ថានការណ៍នយោបាយរបស់ប្រទេសកម្ពុជាជាកត្តាមួយទៀតដែលធ្វើឱ្យមានភាពស្មុគស្មាញដល់បរិយាកាសសន្តិសុខសាយប័ររបស់ប្រទេស។ កម្ពុជាបានប្រឈមនឹងការចោទប្រកាន់ពីបទប្រើប្រាស់កម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ដើម្បីតាមដានឥស្សរជនគណបក្សប្រឆាំង អ្នកកាសែត និងក្រុមសង្គមស៊ីវិល។ ហេតុផលទាំងនេះបង្កើតបរិយាកាសលំបាកដល់ធុរកិច្ច និងបុគ្គលក្នុងប្រតិបត្តិការ ហើយវានឹងធ្វើឱ្យមានតម្រូវការសម្រាប់វិធានការសន្តិសុខសាយប័រកាន់តែខ្លាំង។

ដូច្នេះ សន្តិសុខសាយប័រ គឺជាបញ្ហាប្រឈមដ៏សំខាន់សម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជា ហើយចាំបាច់ត្រូវមានការយល់ដឹងច្រើន ការវិនិយោគលើការអប់រំនិងការបណ្តុះបណ្តាល និងក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិដើម្បីកែលម្អការអនុវត្តសន្តិសុខសាយប័រ។ ជាមួយនឹងគោលនយោបាយ និងការអនុវត្តត្រឹមត្រូវ កម្ពុជាអាចកាត់បន្ថយហានិភ័យនៃការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិត និងការពារប្រជាពលរដ្ឋ និងអាជីវកម្មរបស់ខ្លួនពីផលវិបាកអវិជ្ជមាននៃឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ ខាងក្រោមនេះ គឺជាហេតុផលសំខាន់ៗដែលច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រត្រូវការជាចាំបាច់ត្រូវកែសម្រួល។

១.៣. ភាពបន្ទាន់សម្រាប់តម្រូវការបន្ថែមនៃច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រ

សន្តិសុខសាយប័របានក្លាយទៅជាធាតុសំខាន់មួយនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់នៃប្រទេសនានាជុំវិញពិភពលោក ដោយសារស្ថាប័ន និងប្រព័ន្ធរបស់រដ្ឋាភិបាលមានព័ត៌មានរសើបយ៉ាងច្រើន ហើយការបំពានណាមួយនៃព័ត៌មាននេះអាចមានផលវិបាកធ្ងន់ធ្ងរដល់ សេដ្ឋកិច្ច ឬសន្តិសុខជាតិនៃប្រទេសនានា។ ដូច្នេះ ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការការពារព័ត៌មានផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ការពារអាថ៌កំបាំងសន្តិសុខជាតិ និងធានាឱ្យមានដំណើរការយ៉ាងរលូននៃប្រតិបត្តិការរបស់រដ្ឋាភិបាល។

សន្តិសុខសាយប័រ គឺជារឿងចាំបាច់ដើម្បីការពារសន្តិសុខជាតិ (Tunggal, 2023)។ ស្ថាប័ន និងប្រព័ន្ធរបស់រដ្ឋាភិបាលមានព័ត៌មានជាច្រើនទាក់ទងនឹងសន្តិសុខជាតិ រួមទាំងអាថ៌កំបាំងយោធា ឯកសារដែល បានចាត់ថ្នាក់ និងទិន្នន័យស៊ើបការណ៍។ ការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិតលើប្រព័ន្ធរដ្ឋាភិបាលអាចធ្វើឱ្យព័ត៌មានរសើប ទាំងនេះ ទាញសន្តិសុខជាតិចូលទៅក្នុងហានិភ័យ។ លើសពីនេះ សន្តិសុខសាយប័របានក្លាយជាភាពចាំបាច់ ដើម្បីធានា ដល់ប្រតិបត្តិការរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិតទៅលើប្រព័ន្ធរបស់ដ្ឋាភិបាលអាចបណ្តាលឱ្យមានការរំខាន ដល់ប្រតិបត្តិការរបស់រដ្ឋាភិបាល ដូចជាអសមត្ថភាពក្នុងការដំណើរការការទូទាត់ ឬផ្តល់សេវាកម្មសំខាន់ៗជាដើម។ ការធានា ឱ្យមានដំណើរការរលូននៃប្រតិបត្តិការរបស់រដ្ឋាភិបាល មានសារៈសំខាន់ក្នុងការរក្សាស្ថិរភាពរបស់ប្រទេស។

ដូចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ ការអភិវឌ្ឍនៃវិស័យឌីជីថល និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអ៊ីនធឺណិតបានបណ្តាលឱ្យមានការអភិវឌ្ឍ ជាវិជ្ជមាន និងមានបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនផងដែរ ដូចជាការគំរាមកំហែងប្រឆាំងនឹងស្ថាប័នសាធារណៈដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ ផ្នែកដ៏ធំមួយនៃចំនួនប្រជាជន ឬសង្គម។ ក្នុងបរិបទបែបនេះ ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការដោះស្រាយការគំរាមកំហែង តាមអ៊ីនធឺណិតដែលអាចប៉ះពាល់ដល់សង្គម។ វារួមបញ្ចូលទាំងការបង្កើតគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រដើម្បីការពារការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិត ការកំណត់អត្តសញ្ញាណនៃការគំរាមកំហែងដែលអាចកើតមាន និងឆ្លើយតបយ៉ាងឆាប់រហ័សចំពោះឧប្បត្តិហេតុតាមអ៊ីនធឺណិតណាមួយ។ ការក្លែងបន្លំ គឺជាឧទាហរណ៍ជាក់លាក់មួយទៀត។ សន្តិសុខសាយប័រគឺចាំបាច់សម្រាប់ការពារការក្លែងបន្លំ ជាពិសេសនៅក្នុងប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុរបស់រដ្ឋាភិបាល។ ពួកឧក្រិដ្ឋជនតាមអ៊ីនធឺណិតអាចព្យាយាមចូលប្រើប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុរបស់រដ្ឋាភិបាល ដើម្បីលួចលុយ ឬរៀបចំទិន្នន័យហិរញ្ញវត្ថុ ហើយវិធានការសន្តិសុខសាយប័រមានប្រសិទ្ធភាពគឺចាំបាច់ដើម្បីការពារការវាយប្រហារបែបនេះ។

ជាចុងក្រោយ សន្តិសុខសាយប័រ គឺត្រូវការជាចាំបាច់ដើម្បីរក្សាការជឿទុកចិត្តជាសាធារណៈ ដែលជាធាតុសំខាន់ដែល សិក្សាយ៉ាងទូលំទូលាយដោយអ្នកវិទ្យាសាស្ត្រនយោបាយ (Levi and Stoker, 2020)។ នៅពេលដែលមនុស្សចែករំលែក ព័ត៌មានផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ពួកគេជាមួយស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល ពួកគេរំពឹងថាទិន្នន័យរបស់ពួកគេនឹងត្រូវបានរក្សាទុកដោយសុវត្ថិភាព។ រាល់ការ

បំពានលើការជឿទុកចិត្តនេះអាចបំផ្លាញទំនុកចិត្តសាធារណៈនៅក្នុងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និង ធ្វើឱ្យខូចដល់ភាពស្របច្បាប់ នៃសកម្មភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល។

ដូចឧទាហរណ៍ខាងលើ សន្តិសុខសាយប័រមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ស្ថាប័ន និងប្រព័ន្ធ របស់រដ្ឋាភិបាលដើម្បី ការពារព័ត៌មានរសើប រក្សាការជឿទុកចិត្តសាធារណៈ ធានាប្រតិបត្តិការ របស់រដ្ឋាភិបាល ការពារការក្លែងបន្លំ និងដោះស្រាយ ការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិត។ ការបង្កើត យុទ្ធសាស្ត្រសន្តិសុខសាយប័រដ៏រឹងមាំនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ គឺមានភាពចាំបាច់ ជាងពេលមុន ដោយសារការពន្លឿនឌីជីថលភាវូបនីយកម្ម និងការគំរាមកំហែងកាន់តែខ្លាំងឡើង ទៅលើអ៊ីនធឺណិត (ASEAN, 2022) ដែលបានក្លាយជាបញ្ហាឆ្លងព្រំដែនដែលទាមទារកិច្ចសហ ប្រតិបត្តិការក្នុងតំបន់។ ដើម្បីប្រឈមមុខនឹងការគំរាម កំហែងទាំងនេះ និងលើកកម្ពស់កិច្ចសហ ប្រតិបត្តិការក្នុងចំណោមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍អាស៊ានបានបង្កើត យុទ្ធសាស្ត្រកិច្ចសហប្រតិបត្តិ ការសន្តិសុខសាយប័រអាស៊ាន ឆ្នាំ២០២១-២០១៥ (ដូចឯកសារយោងខាងដើម)។ សសរស្តម្ភ ទាំងប្រាំមានគោលបំណងដូចជា (១) ការត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេចក្នុងការជំរុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ តាមអ៊ីនធឺណិត (២) ការពង្រឹងការសម្របសម្រួលគោលនយោបាយអ៊ីនធឺណិតក្នុងតំបន់ (៣) ការបង្កើនទំនុកចិត្តលើអ៊ីនធឺណិត (៤) [ការបង្កើត] ការកសាងសមត្ថភាពក្នុងតំបន់ និង (៥) [ការ លើកកម្ពស់] កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ។ ដូច្នេះហើយ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់កម្ពុជាក្នុងការ ពង្រឹងសន្តិសុខសាយប័ររបស់ខ្លួន មិនត្រឹមតែជាភាពចាំបាច់ដើម្បីកែលម្អសុវត្ថិភាពនៅក្នុង វិស័យឌីជីថលកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេ វាក៏ជាការរួមចំណែក ជាវិជ្ជមានដល់កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមដែល ធ្វើឡើងដោយអាស៊ាន ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រជាសកល។

តាមរយៈការវិនិយោគលើវិធានការសន្តិសុខសាយប័រប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល អាចជួយកាត់បន្ថយហានិភ័យ នៃការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិត និងធានាស្ថិរភាព និងសន្តិសុខ របស់ប្រទេស។ ឯកសារទាំងអស់ខាងក្រោមនេះនឹងវាយតម្លៃការវិវឌ្ឍផ្នែកសន្តិសុខសាយប័ររបស់ កម្ពុជាដើម្បីបង្ហាញថា ទោះបីជាប្រទេសកម្ពុជាមានវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក្នុងការអភិវឌ្ឍច្បាប់ សន្តិសុខសាយប័រក៏ដោយ ក៏បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ចាំបាច់ត្រូវមានការកែកុនបន្ថែមទៀត ដោយត្រូវមាន ធាតុចូលពី ភ្នាក់ងារសង្គមស៊ីវិលផ្សេងៗ ដូច្នេះច្បាប់ថ្មីមានលក្ខណៈជាសិទ្ធិសេរីភាព និងបរិយាបន្ន ហើយវាក៏រួមចំណែកបន្ថែមទៀត ដល់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពរបស់ប្រទេសផងដែរ។

២. ច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រ

បើប្រៀបធៀបទៅនឹងប្រភេទច្បាប់ផ្សេងទៀត ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតត្រូវការ ការពិនិត្យ និង អភិវឌ្ឍផ្លូវច្បាប់បន្ថែមទៀត។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ វាត្រូវតែមាននៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ក្នុង ប្រទេស (Corrado និង សកល, ២០២១)។ បទល្មើសទាក់ទងនឹងកុំព្យូទ័រត្រូវបានដាក់បញ្ចូល រួចជាស្រេចនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ (ឆ្នាំ២០០៩) ក្នុងមាត្រា ៣១៧ ដល់ ៣២០ និង មាត្រា ៤២៧ ដល់ ៤៣២។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ច្បាប់ទាំងនេះមានភាពមិនច្បាស់លាស់ ហើយ ដោយសារតែការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃលំហឌីជីថលនៅក្នុងប្រទេស ច្បាប់នេះដើរមិនទាន់ សម័យកាល។

អាស្រ័យហេតុនេះ ក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះប្រទេសកម្ពុជាបានអនុម័តច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួនទាក់ទងនឹង សន្តិសុខសាយប័រ ដើម្បីការពារប្រជាពលរដ្ឋ វិស័យធុរកិច្ច និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសំខាន់ៗពីការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិត។ សរុបមក វាតំណាងឱ្យវឌ្ឍនភាពដ៏មានអត្ថន័យឆ្ពោះទៅរកការបង្កើត និងការបង្រួបបង្រួមក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិនៃវិស័យ ឌីជីថលនៅកម្ពុជា។ ទោះបីជាមានការវិវឌ្ឍដែលត្រូវបានធ្វើឡើងជាមួយនឹងការបង្កើតបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ថ្មីក៏ដោយ អត្ថបទនេះក៏នឹងបង្ហាញផងដែរថា បទប្បញ្ញត្តិផ្លូវច្បាប់ដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមនៃវិស័យឌីជីថល ត្រូវតែត្រូវបានអភិវឌ្ឍបន្ថែមទៀត ដូច្នេះវានឹងកាន់តែមានបរិយាបន្ន ខណៈពេលដែលកំពុងពិចារណាទៅលើទស្សនៈនិងតម្រូវការរបស់គ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធរបស់សង្គមស៊ីវិល។ ខាងក្រោមនេះ ច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតទាំងប្រាំដែលត្រូវបានពិនិត្យ៖ ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យទូរគមនាគមន៍ជាតិ ច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត អនុក្រឹត្យ ស្តីពីការបង្កើតអាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ប្រកាសស្តីពីការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រ និងអនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រ។ ច្បាប់ទាំងប្រាំនេះត្រូវបានត្រួតពិនិត្យមើលដោយផ្អែកកទៅលើវឌ្ឍនភាពរបស់វា។ បន្ទាប់មក បញ្ហាប្រឈមដែលពាក់ព័ន្ធនៃច្បាប់ទាំងនោះនឹងត្រូវបានបង្ហាញ។ ការណ៍នេះនឹងអនុញ្ញាតឱ្យការវិភាគបាននូវអ្វីដែលបទប្បញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតមានដូចគ្នាជារួម និងបង្ហាញអំពីរបៀបពង្រឹងច្បាប់ទាំងនេះនៅក្នុងផ្នែកទី៣។

២.១. ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យទូរគមនាគមន៍ជាតិ

ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យទូរគមនាគមន៍ជាតិ (<u>អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក, n.d</u>) ត្រូវបានអនុម័តនៅឆ្នាំ ២០១៥។ ច្បាប់នេះគ្របដណ្តប់ទៅលើការគ្រប់គ្រង និងបទប្បញ្ញត្តិនៃវិស័យទូរគមនាគមន៍របស់ប្រទេស រួមទាំងបញ្ហាទាក់ទងនឹងសន្តិសុខសាយប័រផងដែរ។ ច្បាប់នេះបង្ហាញពីបទប្បញ្ញត្តិសំខាន់ៗមួយចំនួនដូចជា ការបង្កើតនិយ័តករទូរគមនាគមន៍កម្ពុជា (TRC) ដែលជាស្ថាប័នគ្រប់គ្រង ទទួលខុសត្រូវក្នុងការត្រួតពិនិត្យវិស័យទូរគមនាគមន៍នៅកម្ពុជា។ វាក៏មានច្បាប់គ្រប់គ្រងទៅលើការ តម្រូវឱ្យមានអាជ្ញាប័ណ្ណផងដែរ។ ច្បាប់នេះកំណត់ពីតម្រូវឱ្យមានអាជ្ញាប័ណ្ណសម្រាប់អ្នកផ្តល់សេវាទូរគមនាគមន៍នៅកម្ពុជា រួមទាំងតម្រូវការដើម្បីទទួលបានអាជ្ញាប័ណ្ណពី TRC មុនពេលផ្តល់សេវាទូរគមនាគមន៍។ ការគ្រប់គ្រងវិសាលគមក៏រងផល ប៉ះពាល់ដោយច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យទូរគមនាគមន៍របស់ប្រទេសផងដែរ។ ច្បាប់គ្រប់គ្រងការបែងចែក និងការគ្រប់គ្រងប្រេកង់វិទ្យុ និងទម្រង់ផ្សេងទៀតនៃវិសាលគមដែលប្រើសម្រាប់សេវាទូរគមនាគមន៍។ ច្បាប់នេះក៏ទាក់ទងនឹង កាតព្វកិច្ចសេវាកម្មជាសកលផងដែរ។ វាបង្កើតកាតព្វកិច្ចសេវាកម្មជាសកលសម្រាប់អ្នកផ្តល់សេវាទូរគមនាគមន៍ដោយតម្រូវឱ្យ ពួកគេផ្តល់សេវាទូរគមនាគមន៍ដែលមានតម្លៃសមរម្យ និងអាចប្រើប្រាស់បានដល់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទាំងអស់ដោយមិនគិតពី ទីតាំង ឬស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពួកគេ។ ចំណុចចុងក្រោយ វាក៏ចង្អុលបង្ហាញពីបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រដោយខ្លួនឯងជាមួយនឹង បទប្បញ្ញត្តិទាក់ទងនឹងសន្តិសុខសាយប័រដែលតម្រូវឱ្យអ្នកផ្តល់សេវាទូរគមនាគមន៍អនុវត្តវិធានការសុវត្ថិភាពសមស្របដើម្បីការពារបណ្តាញ និងប្រព័ន្ធរបស់ពួកគេពីការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិត។ សរុបសេចក្តី ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យ

ទូរគមនាគមន៍ជាតិ មានគោលបំណងជំរុញការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យទូរគមនាគមន៍ប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង និងប្រកបដោយភាព ច្នៃប្រឌិតនៅកម្ពុជា ហើយក៏ជានាថាវិស័យនេះដំណើរការដោយយុត្តិធម៌ តម្លាភាព និងសុវត្ថិភាព។

ខណៈដែលច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យទូរគមនាគមន៍ជាតិនៅកម្ពុជាទទួលបានការកោតសរសើរចំពោះការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ក្នុងការលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍវិស័យទូរគមនាគមន៍ប្រកបដោយភាពប្រកួតប្រជែង និងប្រកបដោយភាពច្នៃប្រឌិតនោះ ក៏មានការរិះគន់មួយចំនួនទៅលើច្បាប់នេះផងដែរ។ អ្នករិះគន់ (អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស, ២០២១) បានអះអាងថាច្បាប់នេះមិនមានភាពច្បាស់លាស់គ្រប់គ្រាន់ ឬជាក់លាក់នៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិរបស់ខ្លួននោះទេ ជាពិសេសនៅពេលដែលនិយាយអំពីបញ្ហាទាក់ទងទៅនឹងសន្តិសុខសាយប័រ។

កង្វះភាពច្បាស់លាស់នេះអាចនាំឱ្យមានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាក្នុងការអនុវត្ត និងការពង្រឹងច្បាប់ (សេង, ២០២២)។ ការព្រួយបារម្ភមួយទៀតដែលទាក់ទងនឹងច្បាប់នេះ គឺការប្រកួតប្រជែងនៅមានកម្រិត។ អ្នកសង្កេតការណ៍មួយចំនួន បានលើកឡើងពីការព្រួយបារម្ភថា ច្បាប់នេះធ្វើមិនបានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការប្រកួតប្រជែងក្នុងវិស័យទូរគមនាគមន៍នោះទេ។ ការព្រួយបារម្ភទៅលើតម្រូវការឱ្យមានអាជ្ញាប័ណ្ណ និងបទប្បញ្ញត្តិផ្សេងទៀតអាចបង្កការលំបាកសម្រាប់អ្នកផ្តល់សេវាកម្មថ្មីៗដើម្បីប្រលូកនៅក្នុងទីផ្សារ។ ដូចគ្នានេះដែរ ភាពនៅមានកម្រិតនៃការការពារអ្នកប្រើប្រាស់ក៏បានលើកឡើងជាការព្រួយបារម្ភមួយផងដែរ ដោយសារច្បាប់នេះធ្វើមិនបានគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការការពារសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍របស់អ្នកប្រើប្រាស់នោះទេ។ ជាឧទាហរណ៍ អ្នករិះគន់ខ្លះអះអាងថា ច្បាប់នេះមិនបានដោះស្រាយបញ្ហាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ដូចជាគុណភាពនៃសេវាកម្ម តម្លៃ និងលទ្ធភាពប្រើប្រាស់។ ចំណុចចុងក្រោយ កង្វះការអនុវត្ត គឺជាចំណុចសំខាន់មួយទៀតដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់។ អ្នករិះគន់ក៏បានកត់សម្គាល់ផងដែរថា ច្បាប់នេះប្រហែលជាមិនត្រូវបានអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពទេ ជាពិសេសនៅតំបន់ជនបទ និងតំបន់ដាច់ស្រយាលនៃប្រទេសដែលលទ្ធភាពទទួលបានសេវាទូរគមនាគមន៍នៅមានកម្រិត។

សរុបមក ខណៈពេលដែលច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យទូរគមនាគមន៍ជាតិតំណាងឱ្យការបោះជំហានទៅមុខដ៏សំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យទូរគមនាគមន៍របស់កម្ពុជានោះ វាក៏មានការព្រួយបារម្ភថាច្បាប់នេះប្រហែលជាត្រូវកែសម្រួល និងកែលម្អដើម្បី ដោះស្រាយការរិះគន់ទាំងនេះ និងការរិះគន់ផ្សេងទៀត។

២.២. ច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត

ច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត (អូឌីស៊ីb, n.d) នៅកម្ពុជាត្រូវបានព្រាងនៅឆ្នាំ ២០១៨ ដើម្បីដោះស្រាយការគំរាមកំហែងកាន់តែខ្លាំងឡើងនៃឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនៅក្នុងប្រទេស។ ច្បាប់នេះធ្វើការផ្តន្ទាទោសលើសកម្មភាពតាមអ៊ីនធឺណិតជាច្រើន និងផ្តល់ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សម្រាប់ការស៊ើបអង្កេត និងកាត់ទោសករណីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ ច្បាប់នេះមានសារៈសំខាន់ដោយសារវាបង្កើតគោលគំនិតសំខាន់ៗ។ ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតត្រូវបានកំណត់ថាជាបទល្មើស

ព្រហ្មទណ្ឌណាមួយដែលបាន ប្រព្រឹត្តដោយប្រើប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងទំនាក់ទំនង (ICT) រួមទាំងការលួចចូល ការបន្លំ ការលួចអត្តសញ្ញាណ និងការ ចែកចាយមេរោគ។ ដូច្នោះហើយវាក៏បង្កើតការពិន័យដែលពាក់ព័ន្ធផងដែរ។ ច្បាប់នេះដាក់ទោសទណ្ឌចំពោះបទល្មើស តាមអ៊ីនធឺណិត រាប់ចាប់ពីការផាកពិន័យរហូតដល់ដាក់ពន្ធនាគារ។ ឧទាហរណ៍ ការពិន័យស្រាលបំផុតចំពោះការចូលប្រើ ប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រដោយគ្មានការអនុញ្ញាតគឺត្រូវជាប់ពន្ធនាគារ ៣ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់រហូតដល់ ១០លានរៀល (២.៥០០ ដុល្លារ អាមេរិក) (ណារិន, ២០២២)។

ប្រសិនបើច្បាប់នេះត្រូវបានអនុម័ត តុលាការកម្ពុជាអាចអនុវត្តយុត្តាធិការក្រៅទឹកដីប្រទេសកម្ពុជាលើឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ដែលបានប្រព្រឹត្តនៅក្រៅប្រទេសកម្ពុជា បើបទល្មើសមានផលប៉ះពាល់ដល់ប្រទេសកម្ពុជា ឬពាក់ព័ន្ធនឹងសញ្ជាតិខ្មែរ (Kelliher, ២០២៣)។ ក្នុងករណីចាំបាច់ ច្បាប់នេះនិងផ្តល់ការស៊ើបអង្កេត និងកាត់ទោសឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ដោយប៉ូលីស និងតុលាការ។ វាក៏បង្កើតនីតិវិធីសម្រាប់ការប្រមូល និងការទទួលយកភស្តុតាងអេឡិចត្រូនិកនៅក្នុងករណីឧក្រិដ្ឋ កម្មតាមអ៊ីនធឺណិតផងដែរ។ ច្បាប់នេះរួមបញ្ចូលបទប្បញ្ញត្តិ ដើម្បីការពារសិទ្ធិជនរងគ្រោះ និងសាក្សីនៃឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត រួមទាំងសិទ្ធិឯកជនភាព ការសម្ងាត់ និងការការពារពីការសងសឹក។

ខណៈពេលដែលច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជាគឺជាជំហានដ៏សំខាន់មួយឆ្ពោះទៅមុខក្នុងការដោះស្រាយឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនៅក្នុងប្រទេសនោះ មានមតិរិះគន់មួយចំនួនចំពោះច្បាប់នេះ។ ច្បាប់នេះត្រូវបានគេរិះគន់ដោយសារតែវាមិនសូវជាមានភាពច្បាស់លាស់ និងទូលំទូលាយពេក ដែលទុកឱកាសឱ្យមានការបកប្រែ និងការបំពានដែលអាចកើតមាន។ វាអាចនាំឱ្យមានការផ្តោតទៅដល់អ្នកប្រឆាំងនយោបាយ សកម្មជនសិទ្ធិមនុស្ស និងបុគ្គលផ្សេងទៀតដែលបញ្ចេញមតិមិនពេញចិត្តតាមអ៊ីនធឺណិត។ ភាពខ្វះខាតនៃដំណើរការត្រឹមត្រូវក៏គួរតែត្រូវបានបញ្ជាក់ផងដែរ (ដូចឯកសារយោងខាងដើម)។ អ្នកសង្កេតការណ៍មួយចំនួនបានលើកឡើងពីការព្រួយបារម្ភថា ច្បាប់នេះមិនផ្តល់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់នូវដំណើរការនៃការ ការពារសម្រាប់បុគ្គលដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ ឧទាហរណ៍ ច្បាប់នេះអនុញ្ញាតឱ្យមានការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នរហូតដល់ប្រាំមួយខែ ដែលអ្នកខ្លះប្រកែកថាហួសហេតុ។ ការខ្វះភាពច្បាស់លាស់របស់ខ្លួនលើភស្តុតាង អេឡិចត្រូនិក គឺជាបញ្ហាមួយទៀតដែលបង្ហាញថា វានៅតែមានកន្លែងសម្រាប់ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សន្តិសុខសាយប័ររបស់កម្ពុជា។ មានការព្រួយបារម្ភដែលថា ច្បាប់នេះមិនផ្តល់ការណែនាំច្បាស់លាស់អំពីលទ្ធភាពទទួលយកបាន និងភាពជឿជាក់នៃភស្តុតាងអេឡិចត្រូនិចនៅក្នុងករណី ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ វាអាចនាំឱ្យមានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ និងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ភាពយុត្តិធម៌នៃការ កាត់ក្តី។ ជាចុងក្រោយ ផលប៉ះពាល់ដែលមានសក្តានុពលទៅលើសេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិ មិនគួរត្រូវបានមើលរំលងឡើយ (វិទ្យាស្ថានសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ, ២០២០)។ មានការព្រួយបារម្ភថាច្បាប់នេះអាចត្រូវបានប្រើប្រាស់ ដើម្បីរារាំងការបញ្ចេញមតិដោយសេរី និងការមិនយល់ស្រប ជាពិសេសត្រូវបានផ្តល់និយមន័យទូលំទូលាយនៃបទល្មើសឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ អ្នករិះគន់មួយចំនួនបានលើកឡើងថា ច្បាប់នេះអាចត្រូវបានប្រើ ដើម្បីកំណត់គោលដៅលើអ្នកកាសែត សកម្មជនសិទ្ធិមនុស្ស និងឥស្សរជនគណបក្សប្រឆាំង ដែលប្រើប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត ដើម្បីបញ្ចេញមតិរបស់ពួកគេ។

ករណីខាងលើបង្ហាញពីជំហានវិជ្ជមានដ៏មានអត្ថន័យឆ្ពោះទៅរកបទប្បញ្ញត្តិនៃលំហឌីជីថល។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏នៅតែមានការព្រួយបារម្ភថា ច្បាប់នេះអាចនឹងត្រូវកែប្រែនិងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដើម្បីដោះស្រាយការរិះគន់ទាំងនេះ និងការរិះគន់ផ្សេងទៀត ដែលមិនត្រូវមើលរំលង។ វាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការធ្វើឱ្យមានតុល្យភាពរវាងការការពារ ប្រជាពលរដ្ឋពីការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិត និងការការពារសិទ្ធិ និងសេរីភាពជាមូលដ្ឋានរបស់ពួកគេ។

២.៣. អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតអាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត

អនុក្រឹត្យ (<u>មាត្រា១៩, n.d</u>) នេះត្រូវបានដាក់ចេញក្នុងឆ្នាំ២០១៤ ដើម្បីពង្រឹងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ប្រទេសក្នុង ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ វារៀបរាប់អំពីមុខងារ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់អាជ្ញាធរជាតិ ប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត (NACC) និងផ្តល់នូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សម្រាប់ប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន។ បទប្បញ្ញត្តិសំខាន់ៗមួយចំនួននៃអនុក្រឹត្យមានដូចតទៅ។ អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ជាអាជ្ញាធរជាតិទទួលបន្ទុកប្រយុទ្ធប្រឆាំងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជា។ ស្ថាប័ននេះក៏ទទួលបន្ទុកលើការបង្កើតគោលនយោបាយ យុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការសម្រាប់ទប់ស្កាត់ និងប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ក៏ដូចជាការសម្របសម្រួល និងសហប្រតិបត្តិការជាមួយទីភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាលផ្សេងទៀត អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងដៃគូអន្តរជាតិ។ សមាសភាពរបស់ អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតរួមមានតំណាងមកពីស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលផ្សេងៗ ដែលមានក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងក្រសួងព័ត៌មាន។

អាជ្ញាធរជាតិនេះមានអំណាចក្នុងការស៊ើបអង្កេត ប្រមូល និងវិភាគទិន្នន័យដែលទាក់ទងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ផ្តល់ជំនួយ បច្ចេកទេស និងការកសាងសមត្ថភាពដល់ភ្នាក់ងារ និងអ្នកពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ព្រមទាំងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងជាសាធារណៈ និងការអប់រំអំពីបញ្ហាឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត។ លើសពីនេះ អនុក្រឹត្យនេះផ្តល់ការបែងចែកថវិកានិងធនធានសម្រាប់ ប្រតិបត្តិការរបស់អាជ្ញាធរនេះរួមទាំងការបង្កើតអង្គភាពស៊ើបអង្កេតឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនៅក្នុងអគ្គស្នងការនគរបាលជាតិ។

សរុបមក អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតអាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជានេះ មានអត្ថន័យ ដោយសារវាគិតគូរអំពីការបង្កើតអាជ្ញាធរជាតិដែលយកចិត្តទុកដាក់ ផ្តល់ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សម្រាប់ប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន និងជួយ ធានាថាឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំង ដូច្នេះរដ្ឋាភិបាលអាចបង្កើតឧបករណ៍ និងធនធានដែល ខ្លួនត្រូវការ ដើម្បីដោះស្រាយការគំរាមកំហែងដែលកំពុងកើនឡើងនេះប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។ ទោះបីជាយ៉ាងណា អនុក្រឹត្យនេះមិនបានគេចផុតពីការរិះគន់នោះទេ។ អ្នករិះគន់បានលើកឡើងពីការព្រួយបារម្ភថា អាជ្ញាធរជាតិនេះមិនមានតម្លាភាព ក្នុងដំណើរការបង្កើត ការសម្រេចចិត្ត និងសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ វាអាចនាំឱ្យមានសំណួរអំពីភាពស្របច្បាប់ និងតម្លាភាព របស់អាជ្ញាធរជាតិ និងសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ អនុក្រឹត្យនេះក៏ត្រូវបានរិះគន់ផងដែរ ទៅលើកង្វះខាតនៃឯករាជ្យភាពពី

រដ្ឋាភិបាល ដែលអាចកំណត់សមត្ថភាពរបស់ខ្លួនក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងកាត់ទោសករណីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព។ វាក៏អាចនាំឱ្យមានសំណួរអំពីភាពមិនលំអៀង និងយុត្តិធម៌របស់អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតផងដែរ។

ការព្រួយបារម្ភផ្សេងទៀតទាក់ទងនឹងការខ្វះភាពច្បាស់លាស់របស់ខ្លួនលើយុត្តាធិការ ដោយហេតុថាអនុក្រឹត្យនេះ មិនបានផ្តល់នូវការណែនាំច្បាស់លាស់អំពីយុត្តាធិការ និងវិសាលភាពនៃសិទ្ធិអំណាចរបស់ អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតដែលអាចនាំឱ្យមានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ និងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ភាពយុត្តិធម៌នៃការជំនុំជម្រះ។ ដូចគ្នាទៅនឹងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតដែរ អនុក្រឹត្យនេះក៏អាចនឹងមានផលប៉ះពាល់ដល់សេរីភាពនៃការបញ្ចេញមតិផងដែរ ព្រោះវាអាចត្រូវបាន ប្រើដើម្បីរារាំងការបញ្ចេញមតិដោយសេរី និងគំនិតមិនយល់ស្រប ដោយសារតែនិយមន័យដ៏ទូលំទូលាយនៃបទល្មើសតាមអ៊ីនធឺណិត។ អ្នករិះគន់ខ្លះអះអាងថា អនុក្រឹត្យនេះអាចប្រើ ដើម្បីកំណត់គោលដៅអ្នកកាសែត សកម្មជនសិទ្ធិមនុស្ស និងឥស្សរជនគណបក្សប្រឆាំងដែលប្រើវេទិកាអនឡាញ ដើម្បីបញ្ចេញទស្សន:របស់ពួកគេ។

ដូច្នេះការវាយតម្លៃជារួមនៃអនុក្រឹត្យនេះគឺស្របតាមបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ពីមុនចំនួនពីរ។ ខណៈពេលដែលវាអាចត្រូវបានគេយល់ថា ជាការអភិវឌ្ឍន៍ជាវិជ្ជមានសម្រាប់ប្រទេសនេះ វាក៏នៅតែមានកន្លែងសម្រាប់ការកែលម្អ ដើម្បីពង្រឹងបន្ថែម នឹងដោះស្រាយការរិះគន់មកលើខ្លួន។ ក្នុងន័យនេះ ភាពខ្វះខាតរបស់វានឹងមិនមានប្រៀបជាងសក្តានុពលដែលអាចធ្វើឱ្យវិស័យឌីជីថលក្លាយជាកន្លែងមានសុវត្ថិភាពជាងមុននោះទេ។

២.៤. ប្រកាសស្តីពីការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រ

ប្រកាសស្តីពីការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រត្រូវបានចេញដោយក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ក្នុងប្រទេសកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ ២០១៨។ ប្រកាសនេះមានគោលបំណងក្នុងការបង្កើតគោលការណ៍ណែនាំ និងស្តង់ដារសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខ សាយប័រនៅក្នុងប្រទេស និងកំណត់បទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួនទាក់ទងនឹងការអនុវត្ត និងនីតិវិធីសន្តិសុខសាយប័រ ដូចជា ការបង្កើតក្របខណ្ឌការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រជាដើមដែលបង្ហាញអំពីតួនាទី និងការទទួល ខុសត្រូវរបស់ភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ រួមមានស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល អង្គភាពវិស័យឯកជន និងបុគ្គលទូទៅ។ ប្រកាសនេះតម្រូវឱ្យបណ្តាស្ថាប័នទាំងនោះធ្វើការវាយតម្លៃហានិភ័យសន្តិសុខសាយប័រជាប្រចាំ ដើម្បីកំណត់ពីការគំរាមកំហែង និងភាពងាយរងគ្រោះដែលអាចកើតមានឡើង និងបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រកាត់បន្ថយហានិភ័យឱ្យបានសមស្រប។ លើសពីនេះ ក៏មានការតម្រូវឱ្យស្ថាប័នទាំងនោះបង្កើត និងរក្សាផែនការឆ្លើយតបទៅលើ ឧបទ្ទវហេតុណាមួយ ដើម្បីធានាថា ពួកគេបានរៀបចំដើម្បីឆ្លើយតបប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពចំពោះឧប្បត្តិហេតុសន្តិសុខសាយប័រ។ ស្ថាប័នទាំងនោះក៏ត្រូវតែផ្តល់ការយល់ដឹង និងកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលអំពីសន្តិសុខសាយប័រ ជាទៀងទាត់ដល់បុគ្គលិករបស់ពួកគេ ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងអំពីការគំរាមកំហែងដែលអាចកើតមាន និងធានាថាបុគ្គលិកត្រូវតែមានជំនាញ និងចំណេះដឹង ដែលចាំបាច់ដើម្បីការពារនិងឆ្លើយតបទៅនឹងឧប្បត្តិហេតុ

សន្តិសុខ សាយប័រ។ ឧប្បត្តិហេតុសន្តិសុខសាយប័រដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអាជ្ញាធរត្រូវតែរាយការណ៍អំពីគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់ ការរាយការណ៍ និងការចែករំលែកព័ត៌មានក្នុងករណីដែលមានឧបទ្ទវហេតុសន្តិសុខសាយប័រ ត្រូវតែបានផ្តល់ឱ្យ។

តាមរយៈការលើកកម្ពស់អំពីវិធីសាស្ត្រផ្អែកលើហានិភ័យចំពោះការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រនិងតម្រូវឱ្យស្ថាប័ននានា
បង្កើតគោលនយោបាយ និងនីតិវិធីដ៏សមស្រប ដែលប្រកាសនេះជួយធានាថាស្ថាប័ន ទាំងនោះបានរៀបចំ កាន់តែប្រសើរឡើងក្នុងការការពារ និងឆ្លើយតបចំពោះឧប្បត្តិហេតុសន្តិសុខសាយប័រ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រសិទ្ធភាពនៃប្រកាសនេះនឹងអាស្រ័យទៅលើការអនុវត្ត ក៏ដូចជាកម្រិតនៃ ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រក្នុងចំណោមភាគីពាក់ព័ន្ធនានាក្នុងប្រទេស។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រកាសនេះនៅតែមានចំណុចខ្វះខាតមួយចំនួន។ ចំណុចទីមួយនោះគឺវិសាលភាពនៅមានកម្រិត។

ប្រកាសនេះផ្តោតជាចម្បងលើការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រក្នុងវិស័យឯកជន និងមិនបានផ្តល់ការណែនាំដ៏ ទូលំទូលាយសម្រាប់ ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល ឬប្រតិបត្តិកររសំខាន់ៗនោះឡើយ។ បើដូចឆ្នោះ ប្រសិទ្ធភាពនៃប្រកាសនេះគឺនៅមានកម្រិតក្នុងការដោះស្រាយការគំរាមកំហែងផ្នែក សន្តិសុខសាយប័រដែលអាចប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខជាតិរបស់ប្រទេស។ ប្រកាសនេះក៏ត្រូវបានគេរិះគន់ផងដែរ ទៅលើកង្វះខាតយន្តការអនុវត្ត។ ប្រកាសនេះមិនបានបញ្ជាក់ពីការពិន័យ ឬការដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះការមិនអនុលោមទៅតាមច្បាប់ ដែលអាចកំណត់ពីប្រសិទ្ធភាពក្នុងការលើកកម្ពស់ឧត្តមនវានុវត្តន៍ អំពី សន្តិសុខសាយប័រ និងបង្កើតការលើកទឹកចិត្តសម្រាប់ស្ថាប័ននានាក្នុងការកែលម្អឥរិយាបថសន្តិសុខសាយប័ររបស់ពួកគេ។ ការព្រួយបារម្ភមួយទៀតគឺដោយសារតែភាពមិនច្បាស់លាស់ក្នុងបទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួន។ បទប្បញ្ញត្តិមួយចំនួននៅក្នុងប្រកាសមិនត្រូវបានកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់នោះទេ ដូចជាតម្រូវការសម្រាប់ផែន ការឆ្លើយតបឧប្បត្តិហេតុ ឬលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យសម្រាប់ការវាយតម្លៃហានិភ័យ។ ការណ៍នេះ អាចនាំឱ្យមានការបកស្រាយ និងការអនុវត្តប្រកាសមិនស៊ីសង្វាក់គ្នានៅទូទាំងស្ថាប័នផ្សេងៗ។ ជាចុងក្រោយ ការយល់ដឹងជាសាធារណៈអំពីយន្តការច្បាប់នេះនៅមានកម្រិតទាបនៅឡើយ។ នៅមានភាព ខ្វះខាតលើការយល់ដឹងជាសាធារណៈ និងការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រនៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលអាចកំណត់ពីប្រសិទ្ធភាពនៃប្រកាសក្នុងការលើកកម្ពស់ឧត្តមនវានុវត្តន៍តអំពីសន្តិសុខសាយប័រនិងការបង្កើតវប្បធម៌នៃការយល់ដឹងអំពីសន្តិសុខសាយប័រក្នុងចំណោមភាគីពាក់ព័ន្ធនានា។

២.៥. អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រ

អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រត្រូវបានចេញដោយរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ២០២០។ អនុក្រឹត្យនេះមានគោលបំណងបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រ និងក្របខ័ណ្ឌសន្តិសុខសាយប័រថ្នាក់ជាតិ (Pradeep, 2021) និងបង្កើតស្ថាប័នកណ្តាលមួយដែលទទួលខុសត្រូវ

ក្នុងការសម្របសម្រួល និងត្រួតពិនិត្យកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ទៅលើសន្តិសុខសាយប័ររបស់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងអង្គការវិស័យឯកជនផ្សេងៗទៀត។ គណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រមានសមាសភាពមកពីតំណាងស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នឯកជននានា រួមមានក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ អគ្គស្នងការនគរបាលជាតិ ក្រសួងការពារជាតិ និងក្រសួងមហាផ្ទៃ។ អនុក្រឹត្យនេះបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រដែលជាស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវចម្បង ក្នុងការសម្របសម្រួល និងត្រួតពិនិត្យកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រនៅប្រទេសកម្ពុជា។ គណៈកម្មាធិការ ជាតិសន្តិសុខសាយប័រមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការអភិវឌ្ឍ និងអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ និងក្របខ័ណ្ឌសន្តិសុខសាយប័រជាតិ ក៏ដូចជាការសម្របសម្រួលកិច្ចខិតខំ ប្រឹងប្រែង ផ្នែកសន្តិសុខសាយប័ររបស់ ភ្នាក់ងាររដ្ឋាភិបាល និងអង្គការវិស័យឯកជនផ្សេងៗ ទាំងអស់។ អនុក្រឹត្យនេះតម្រូវឱ្យគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រផ្តល់របាយការណ៍ជាប្រចាំអំពីបញ្ហាសន្តិសុខសាយប័រជូននាយករដ្ឋមន្ត្រី ហើយស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និងបណ្តាស្ថាប័នវិស័យឯកជននានារាយការណ៍អំពីឧប្បត្តិហេតុសន្តិសុខសាយប័រទៅគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រ។

លើសពីនេះ រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក៏បានបង្កើតក្រុមការងារប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមថ្មីក្នុងឆ្នាំ ២០១៤ ដើម្បីតាមដានសកម្មភាពអនឡាញនៅក្នុងវេទិកាឌីជីថលដូចជាគេហទំព័រ Facebook Twitter Google-plus Blogs YouTube និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយផ្សេងទៀត។ និយាយជាផ្លូវការគឺថាពិតជាមានភាពចាំបាច់ក្នុងការការពារជំហរ និងកិត្យានុភាពរបស់រដ្ឋាភិបាល (Blomberg, 2014)។

សរុបមក អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័របង្ហាញពីជំហានឆ្ពោះទៅមុខយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការបង្កើតស្ថាប័នមជ្ឈិមដែលទទួលខុសត្រូវក្នុងការសម្របសម្រួល និងត្រួតពិនិត្យកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រ នៅប្រទេសកម្ពុជា។ តាមរយៈការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រ និងក្របខ័ណ្ឌសន្តិសុខសាយប័រថ្នាក់ជាតិ និងការលើកកម្ពស់ ការសម្របសម្រួល និងការចែករំលែកព័ត៌មានក្នុងចំណោមភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ។ អនុក្រឹត្យនេះជួយធានាថា ប្រទេសកម្ពុជាបានរៀបចំកាន់តែ ប្រសើរឡើងដើម្បីការពារ និងឆ្លើយតបទៅនឹងការគំរាមកំហែងផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រសិទ្ធភាពនៃអនុក្រឹត្យនេះនឹងអាស្រ័យទៅលើការអនុវត្ត និងការពង្រឹងក៏ដូចជាកម្រិតនៃការប្តេជ្ញាចិត្ត និងសហប្រតិបត្តិការរវាងភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗក្នុងប្រទេស។

អនុក្រឹត្យនេះផ្តោតសំខាន់លើស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលដោយការចូលរួមពីសំណាក់វិស័យឯកជននៅមានកម្រិត។ ដោយសារវិស័យឯកជនគឺជាគោលដៅសំខាន់សម្រាប់ការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិតពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការធានាថា វិស័យឯកជនបានចូលរួមយ៉ាង សកម្មក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងទៅលើសន្តិសុខសាយប័រ។ ហើយក៏នៅមានការខ្វះខាតផងដែរអំពីព័ត៌មានលម្អិតអំពីយុទ្ធសាស្ត្រសន្តិសុខសាយប័រថ្នាក់ជាតិ។ ខណៈពេលដែលអនុក្រឹត្យនេះអំពាវនាវឱ្យមានការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រសន្តិសុខសាយប័រជាតិ អនុក្រឹត្យនេះមិនបាន លម្អិតអំពីព័ត៌មានជាក់លាក់នៃយុទ្ធសាស្ត្រនោះទេ។ នេះអាចនាំឱ្យមានភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នាក្នុងការបកស្រាយ និងការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រទៅលើភាគីពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទាំងអស់។ អនុក្រឹត្យនេះរៀបរាប់អំពីមុខងារ

និងសមាសភាពនៃគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រ ប៉ុន្តែអាចមានភាពមិនច្បាស់លាស់នៃតួនាទី និងការទទួល ខុសត្រូវរបស់សមាជិកម្នាក់ៗ និងស្ថាប័ននានាដែលចូលរួម។ ការរិះគន់ក៏បានផ្តោតលើយន្តការ អនុវត្តដែលមានកម្រិតរបស់អនុក្រឹត្យនេះផងដែរ ដោយសារតែការពិន័យឬការដាក់ទណ្ឌកម្មចំពោះការមិនបាន អនុលោមទៅតាមច្បាប់ មិនត្រូវបានបញ្ជាក់ដែលអាចធ្វើឱ្យមិនសូវមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការលើកកម្ពស់ ឧត្តមនវានុវត្តន៍ទៅលើសន្តិសុខសាយប័រនិងបង្កើតការលើកទឹកចិត្តសម្រាប់ស្ថាប័ននានាក្នុងការកែលម្អឥរិយាបថទៅលើសន្តិសុខសាយប័ររបស់ពួកគេ។

៣. កិច្ចពិភាក្សា៖ ជំហានបន្ទាប់?

ផ្នែកទាំងពីរខាងលើ បានបង្ហាញពីរបៀបដែលប្រជាប្រិយភាពនៃអ៊ីនធឺណិតបាននាំមកនូវការអភិវឌ្ឍសង្គម សេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយគួរឱ្យកត់សម្គាល់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ដោយមើលឃើញពីសារៈសំខាន់នៃការផ្លាស់ប្តូរទាំងនេះនៅក្នុង វិស័យឌីជីថលដែលជាគំនិតថ្មី ដូចនេះបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់ថ្មីនេះបានក្លាយជារឿងចាំបាច់ដើម្បីគ្រប់គ្រងការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត។ ការវាយតម្លៃអំពីស្ថានភាពនៃច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតបានបង្កើតលទ្ធផលសំខាន់ពីរ។ ទីមួយ ប្រទេសកម្ពុជាបានចាត់ វិធានការសំខាន់ៗ ដើម្បីកែលម្អទិដ្ឋភាពសន្តិសុខសាយប័ររបស់ខ្លួន។ នេះគឺជារឿងដែលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ និងជាការអភិវឌ្ឍ ចាំបាច់បំផុត ដោយសារកង្វះបទប្បញ្ញត្តិផ្លូវច្បាប់សម្រាប់អ៊ីនធឺណេតហើយក៏ជារឿងសំខាន់ដោយសារការកើនឡើងនៃករណី គំរាមកំហែងទាក់ទងនឹងការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត ដែលមិនត្រឹមតែប៉ះពាល់ដល់ប្រទេសកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែនៅក្នុងតំបន់ ទាំងមូល។ ទោះបីជាបទប្បញ្ញត្តិផ្លូវច្បាប់មួយចំនួនមាននៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌដោះស្រាយបទល្មើសទាក់ទងនឹងកុំព្យូទ័រក៏ដោយ ក៏កំណែទម្រង់ច្បាប់គឺជារឿងចាំបាច់ដែរ។ លទ្ធផលទីពីរនៃទិដ្ឋភាពទូទៅនៃការអភិវឌ្ឍផ្នែកច្បាប់សំខាន់ៗមួយចំនួនដែលគ្រប់គ្រងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតគឺថា ទោះបីជាច្បាប់ថ្មីត្រូវបានបង្កើត ឬកំពុងត្រូវបានព្រាងក៏ដោយក៏វានៅតែបង្ហាញពីបញ្ហាប្រឈមបន្ទាន់ដែលត្រូវដោះស្រាយ។ អត្ថបទដែលនៅសល់ក្នុងផ្នែកទី៣ នេះនឹងរៀបរាប់អំពីដំណោះស្រាយមួយចំនួន។

ទី១ គឺការយល់ដឹងជាសាធារណៈ។ បញ្ហាប្រឈមចម្បងមួយ គឺកង្វះការយល់ដឹងអំពីសុវត្ថិភាពអ៊ីនធឺណិត (Corrado and Sakal, 2021) ក្នុងចំណោមស្ថាប័នសាធារណៈ និងឯកជនទូទៅ។ បុគ្គល និងអង្គការជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាមិនបានដឹងពីហានិភ័យនៃការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិត និងមិនបានចាត់វិធានការប្រុងប្រយ័ត្នជាចាំបាច់ដើម្បីការពារទ្រព្យសម្បត្តិឌីជីថលរបស់ពួកគេ។ ករណីនេះធ្វើឱ្យពួកគេងាយរងគ្រោះទៅនឹងការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិត ដូចជាការបោកបញ្ឆោត ឬការឆ្លងមេរោគ។ ដូចនេះ ការអប់រំ ជាពិសេសអក្ខរកម្មឌីជីថលគឺជាយុទ្ធសាស្ត្រគន្លឹះដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងរបស់មនុស្សអំពីបញ្ហាសុវត្ថិភាពអ៊ីនធឺណិត និងធ្វើឱ្យពួកគេដឹងពីវិធីការពារខ្លួនពីការវាយប្រហារតាមអ៊ីនធឺណិត ឬវិធីកាត់បន្ថយហានិភ័យនៃការក្លាយជាជនរងគ្រោះ។

ទី២ ធនធានមានកំណត់។ បញ្ហាប្រឈមមួយទៀត គឺធនធាននៅមានកម្រិតសម្រាប់គំនិតផ្តួចផ្តើមផ្នែកសុវត្ថិភាពអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជា (ASEAN, 2022)។ បញ្ហាប្រឈមរួមបញ្ចូលទាំងកង្វះមូលនិធិ ក៏ដូចជាកង្វះអ្នកជំនាញផ្នែកសន្តិសុខសាយប័រ ដែលធ្លាប់បានទទួលបានការបណ្តុះ

បណ្តាល។ ប្រសិនបើមិនមានមូលនិធិ និងធនធានសមស្រប វាអាចជាការលំបាកសម្រាប់រដ្ឋាភិបាល អង្គការ និងវិស័យឯកជន ក្នុងការអនុវត្តវិធានការសន្តិសុខសាយប័រឱ្យបាន ទូលំទូលាយ និងឆ្លើយតបប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពចំពោះឧប្បត្តិហេតុតាមអ៊ីនធឺណិត។ លើសពីនេះ ការវិវឌ្ឍន៍ដ៏លឿននៃបច្ចេកវិទ្យាបង្កបញ្ហាប្រឈមចំពោះសន្តិសុខសាយប័រនៅកម្ពុជា។ នៅពេលដែលបច្ចេកវិទ្យាថ្មីលេចឡើង ហានិភ័យនិងការគំរាមកំហែងថ្មីៗក៏កើតឡើងដែរ ហើយស្ថាប័ននានាអាចមានភាពលំបាកក្នុងការអនុវត្តទៅតាមឧត្តមនានុវត្តន៍សុវត្ថិភាពអ៊ីនធឺណិតចុងក្រោយបំផុត។

ទី៣ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនៅមានកម្រិត។ លើសពីនេះ កង្វះកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ (JICA, 2022) និងការសម្របសម្រួលពីអន្តរជាតិក៏អាចបង្កបញ្ហាប្រឈមសម្រាប់សន្តិសុខសាយប័រនៅកម្ពុជាផងដែរ។ ដោយសារការគំរាមកំហែងតាមអ៊ីនធឺណិតជាញឹកញាប់ឆ្លងកាត់ព្រំដែន ប្រទេសនានាត្រូវធ្វើការរួមគ្នាដើម្បីចែករំលែកព័ត៌មាន និងសហការលើគំនិតផ្តួចផ្តើមសន្តិសុខសាយប័រ។ លើសពីនេះទៅទៀត កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នាក្នុងការអភិវឌ្ឍ និងការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវក្របខ័ណ្ឌអន្តរជាតិដូចជា ក្រុមប្រឹក្សានៃអនុសញ្ញាអឺរ៉ុបស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតជាដើម (COE, n.d) គឺជាយុទ្ធសាស្ត្រដ៏សំខាន់ដែលគ្រប់ប្រទេសទាំងអស់ មិនត្រឹមតែកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេដែលអាចកែលម្អបាន។

ទី៤ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការក្នុងប្រទេស។ ដូចគ្នាទៅនិងចំណុចខាងលើ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការក្នុងប្រទេសក៏នៅមានកម្រិតដូចគ្នា (ODC, 2021).។ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិមានសារៈសំខាន់ព្រោះវាជួយតម្រឹមទស្សនៈរបស់សហគមន៍អន្តរជាតិស្តីពីសន្តិសុខសាយប័រ។ លើសពីនេះទៀត វាបន្ថែមគណនេយ្យភាពព្រោះការចុះហត្ថលេខាលើសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិបង្កើតប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យ និងតុល្យភាពដែលតាមទ្រឹស្តីគួរតែការពារអ្នកប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិត។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ក្នុងប្រទេសរវាងភាគីពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ គឺចាំបាច់ដើម្បីឱ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ។ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការត្រូវតែកើតឡើងរវាងរដ្ឋាភិបាល និងភ្នាក់ងារសំខាន់ៗ ដូចជា អង្គការសង្គមស៊ីវិល (CSOs) សកម្មជន វិស័យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ វិស័យអប់រំ និងអ្នកនយោបាយ ឬក្រុមផ្សេងទៀតដែលតំណាងឱ្យផលប្រយោជន៍នៃក្រុមសង្គមណាមួយ។ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការបែបនេះមានសារៈសំខាន់ដើម្បីឱ្យការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌ ច្បាប់ទាក់ទងនឹងវិស័យឌីជីថលត្រូវបានធ្វើឡើងប្រកបដោយការឯកភាពពីអង្គភាពទាំងអស់ ដែលលទ្ធផលនីមួយៗអាចត្រូវបានចរចារ និងយល់ស្របដោយទាំងអស់គ្នា។

៤. សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ក្នុងទស្សវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ កម្ពុជាសម្រេចបាននូវវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក្នុងការអភិវឌ្ឍច្បាប់សន្តិសុខសាយប័រ ដើម្បីធ្វើឱ្យវិស័យឌីជីថលកាន់តែមានសុវត្ថិភាព។ ការអភិវឌ្ឍក្របខ័ណ្ឌច្បាប់នៅក្នុងវិស័យនេះគឺនៅ តែជារឿងចាំបាច់ដោយសារតែការកើនឡើងនៃភាពពេញនិយមយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃឧបករណ៍ឌីជីថល និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ នៅក្នុងប្រទេស។ ខណៈពេលដែលអ៊ីនធឺណិតបាននាំមកនូវឱកាសជាច្រើន រួមទាំងលទ្ធភាពក្នុងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នារវាងមនុស្ស និងតួអង្គសង្គមស៊ីវិលផ្សេងទៀត ឬការទទួលបានព័ត៌មានផ្សេងៗ និងចម្រុះកាន់តែ

ច្រើន ការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃវិស័យឌីជីថលនេះក៏បានបង្ហាញពីបញ្ហាប្រឈមជាច្រើន ផងដែរ ដូចជា ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ឬការកំណត់ថាតើនរណា និងរបៀបគ្រប់គ្រងបែបណា ដែលគួរគ្រប់គ្រងទៅលើសកម្មភាពនានាដែលកើតឡើងនៅក្នុងពិភពនិម្មិតនេះ។

ការពិនិត្យមើលពីដំណើរការនៃច្បាប់សំខាន់ៗចំនួនប្រាំនេះ រួមមានច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងវិស័យ ទូរគមនាគមន៍របស់ប្រទេសជាតិ ច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើត អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត ប្រកាសស្តីពីការគ្រប់គ្រងសន្តិសុខសាយប័រ និង អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិសន្តិសុខសាយប័រ បង្ហាញពី លក្ខណៈសំខាន់ពីរនៃ ស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ននៃច្បាប់សន្តិសុខអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជា។ ចំនុចទីមួយ ដូចដែលបានលើកឡើង ពីមុនមក រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានកំណត់បញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនដែលកំពុងបន្តនៅក្នុង វិស័យឌីជីថល និងបានបង្កើតផែនការកែលម្អសន្តិសុខ នៅក្នុងវិស័យឌីជីថល។ ចំនុចទីពីរ ការ សម្រេចនូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ដែលដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមជាបន្តបន្ទាប់ដែលបណ្តាលមក ពីភាព ពេញនិយមនៃអ៊ីនធឺណិតទំនងជាមិនអាចកើតឡើងក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំខាងមុខនេះទេ។ ម៉្យាងវិញទៀត ដោយសារតែ វិស័យឌីជីថលស្ថិតក្នុងការវិវឌ្ឍន៍ឥតឈប់ឈរ ហើយរាល់ការអភិវឌ្ឍថ្មីៗនៅក្នុង វិស័យបច្ចេកវិទ្យា បញ្ហាប្រឈមថ្មីៗនឹង លេចឡើង។ ម៉្យាងវិញទៀត ការសម្រេចបាននូវសន្តិ សុខសាយប័រដ៏រឹងមាំមួយ គឺត្រូវការការធ្វើការផ្ទាល់បន្ថែមទៀតពីភាគីពាក់ព័ន្ធដូចជាសង្គមស៊ីវិល រួមទាំងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល សកម្មជន វិស័យប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ វិស័យអប់រំ និងវិស័យ ឯកជនទាំងអស់នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ ការធ្វើឱ្យភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការ សន្ទនា ជាមួយរដ្ឋាភិបាលដើម្បីបង្កើតបទដ្ឋានដែលគ្រប់គ្រងលើវិស័យឌីជីថលនៅក្នុង ប្រទេសកម្ពុជានេះ មិនត្រឹមតែមាន សារៈសំខាន់ ក្នុងការធ្វើឱ្យបទប្បញ្ញត្តិទាំងនោះកាន់តែមាន បរិយាប័ន្តតែប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងធ្វើឱ្យមាននិរន្តរភាពក្នុងប្រទេស និងក្នុងតំបន់ផងដែរ។

គន្ថនិទ្ទេស

មាត្រាទី១៩ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មអ៊ីនធឺណិតជាភាសាអង់គ្លេស. ច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត. មាត្រាទី១៩. មាននៅ៖ https://www.article19.org/wp-content/uploads/2018/02/Draft-Law-On-CyberCrime_Englishv1.pdf

អាស៊ាន (ឆ្នាំ២០២២) យុទ្ធសាស្ត្រសហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខសាយប័រអាស៊ាន, យុទ្ធសាស្ត្រសហប្រតិបត្តិការសន្តិសុខសាយប័រអាស៊ាន. អាស៊ាន. មាននៅ៖ https://asean.org/wp-content/uploads/2022/02/01-ASEAN-Cybersecurity-Cooperation-Paper-2021-2025_final-23-0122.pdf

Blomberg, M. (ឆ្នាំ២០១៤) 'ក្រុមការងារប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមថ្មីនឹងត្រួតពិនិត្យវេបសាយ', 'ក្រុមការងារប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយសង្គមថ្មីនឹងត្រួតពិនិត្យវេបសាយ'. ឌឹ ខេមបូឌា ដេលី. មាននៅ៖ https://english.cambodiadaily.com/news/cyber-war-team-to-monitor-web-72677/

បណ្ឌិត្យសភាបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលកម្ពុជា (CADT) (ឆ្នាំ២០២២) តម្រូវការ និងការផ្គត់ផ្គង់ជំនាញឌីជីថលនៅកម្ពុជា, CADT. មាននៅ៖ https://www.cadt.edu.kh/resources/digital-skills-assessment-event-2021/demand-for-and-supply-of-digital-skills-in-cambodia-2021/

COE អនុសញ្ញាទីក្រុង Budapest - ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត. COE. មាននៅ៖ https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention?_82_struts_action=%2Flanguage%2Fview&_82_languageId=fr_FR

Corrado, R. និង សាកល, ម (ឆ្នាំ២០២១) សន្តិសុខសាយប័រនៅកម្ពុជា៖ ការយល់ដឹងជាជំហានដំបូង, មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា. មាននៅ៖ https://cd-center.org/wp-content/uploads/2021/08/P124_20210805_V3IS11_EN.pdf
ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ (ឆ្នាំ២០០៩) ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ. ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា. មាននៅ៖ http://www.skpcambodia.com/PDF/storage/uploads/files/Criminal%20and%20Criminal%20Procedure%20Laws/criminal-code%20Eng.pdf (បានចូលមើលនៅថ្ងៃទី១៨ ខែមីនា ឆ្នាំ២០២៣)។

Flynn, G. (ឆ្នាំ២០១៩) បញ្ហាប្រឈមផ្នែកសន្តិសុខសាយប័ររបស់កម្ពុជា, CapitalCambodia. មាននៅ៖ https://capitalcambodia.com/cambodias-cybersecurity-challenges/

HRW (ឆ្នាំ២០២១) កម្ពុជា: សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត, អង្គការឃ្លាំមើលសិទ្ធិមនុស្ស. មាននៅ៖ https://www.hrw.org/news/2020/11/13/cambodia-scrap-draft-cybercrime-law

IPI (ឆ្នាំ២០២០) ច្បាប់ឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជានឹងរារាំងសេរីភាពសារព័ត៌មាន, វិទ្យាស្ថានសារព័ត៌មានអន្តរជាតិ. មាននៅ៖ https://ipi.media/cambodia-cybercrime-law-will-stifle-press-freedom/

ទីភ្នាក់ងារសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិជប៉ុន (JICA) (ឆ្នាំ២០២២) ការចុះហត្ថលេខាលើកំណត់ហេតុនៃកិច្ចពិភាក្សាលើគម្រោងសហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេសជាមួយប្រទេសកម្ពុជា៖ គម្រោងកែលម្អភាពធន់នឹងអ៊ិនធឺណិត. JICA. មាននៅ៖ https://www.jica.go.jp/english/news/press/2022/20221205_41.html

Kelliher, F. (ឆ្នាំ២០២៣) សំណើច្បាប់ដែលលេចធ្លាយនឹងផ្តល់អំណាចបន្ថែមដល់កម្ពុជាក្នុងការចាប់ពិរុទ្ធអ្នករិះគន់, Rest of World. មាននៅ៖ https://restofworld.org/2023/cybersecurity-law-draft-cambodia-elections/

Kemp, S. (ឆ្នាំ២០២៣) ឌីជីថលឆ្នាំ២០២៣៖ កម្ពុជា - DataReportal - Global Digital Insights, DataReportal. DataReportal - Global Digital Insights. មាននៅ៖ https://datareportal.com/reports/digital-2023-cambodia

Levi, M. និង Stoker, L. (ឆ្នាំ២០០០) "ទំនុកចិត្តនយោបាយ និងភាពជឿជាក់", Annual Review of Political Science, ៣(១), ទំព័រទី ៤៧៥-៥០៧. មាននៅ៖ https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.3.1.475.

MPTC (ឆ្នាំ២០២២) គោលនយោបាយរដ្ឋាភិបាលឌីជីថលកម្ពុជា ២០២២-២០៣៥, ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍. មាននៅ៖ https://mptc.gov.kh/en/documents/policies/28365/

ណារិន, ស (ឆ្នាំ២០២០) សកម្មជន៖ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ិនធឺណិតរបស់កម្ពុជា ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ការបញ្ចេញមតិនិងឯកជនភាព. វីអូអេ. វិទ្យុសំឡេងសហរដ្ឋអាមេរិក (VOA News). មាននៅ៖ https://www.voanews.com/a/east-asia-pacific_activists-cambodias-draft-cybercrime-law-imperils-free-expression-privacy/6196959.html

អូឌីស៊ីa អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍ, អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍ (អូឌីស៊ី). មាននៅ៖ https://opendevelopmentcambodia.net/tag/digital-economy/

អូឌីស៊ីb អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍ, អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍ (អូឌីស៊ី). មាននៅ៖ https://opendevelopmentcambodia.net/tag/draft-cybercrime-law/#!/story=post-127300

អូឌីស៊ី (ឆ្នាំ២០២១) កម្ពុជាត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេច ដើម្បីចូលរួមជាមួយបណ្តាប្រទេសសមាជិកអាស៊ាន ដើម្បីឆ្ពោះទៅកាន់លំហសាយប័រ មួយដែលមានសុវត្ថិភាព និងប្រកបដោយបរិយាប័ន្ន. អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍកម្ពុជា. មាននៅ៖ https://opendevelopmentcambodia.net/news/cambodia-pledges-cooperation-in-push-for-inclusive-cyberspace/#!/story=post-155739

Phong, K., Srou, L. និង Solá, J. (ឆ្នាំ ២០១៦) ទូរស័ព្ទដៃ និងការប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតកម្ពុជា ២០១៦ - មូលនិធិអាស៊ី, មូលនិធិអាស៊ី. មាននៅ៖ https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2016/12/Mobile-Phones-and-Internet-Use-in-Cambodia-2016.pdf?source=post_page----

Pradeep, A. (ឆ្នាំ២០២២) កម្ពុជាពង្រឹងវិធានការការពារទិន្នន័យផ្ទាល់ខ្លួន - ខ្មែរថាមស៍, ខ្មែរថាមស៍ - ការយល់ដឹងអំពីប្រទេសកម្ពុជា. មាននៅ៖ https://www.asiapropertyawards.com/en/cambodia-improves-digital-infrastructure-with-digital-roadmap-2021-2035/

Property Report (ឆ្នាំ២០២២) កម្ពុជាកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឌីជីថលជាមួយនឹងផែនទីបង្ហាញផ្លូវឌីជីថល ២០២១-២០៣៥, Asia Property Awards. មាននៅ៖ https://www.asiapropertyawards.com/en/cambodia-improves-digital-infrastructure-with-digital-roadmap-2021-2035/

សេង, ម. (ឆ្នាំ២០២២) ការព្រួយបារម្ភបានលើកឡើងជុំវិញសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីឧក្រិដ្ឋកម្មតាមអ៊ីនធឺណិត. គីរីប៉ូស្ត. មាននៅ៖ https://kiripost.com/stories/fears-raised-over-cybercrime-draft-law

Tunggal, T. (ឆ្នាំ២០២៣) ហេតុអ្វីសន្តិសុខតាមអ៊ីនធឺណិតមានសារៈសំខាន់?, RSS.មាននៅ៖ https://www.upguard.com/blog/cybersecurity-important

UNESCO (ឆ្នាំ២០២០) កម្ពុជា៖ ការអប់រំតាមប្រព័ន្ធឌីជីថល គឺនឹងនៅទីនេះ, IIEP. មាននៅ៖ https://www.iiep.unesco.org/en/cambodia-digital-education-here-stay-13492

Vong, M. and Hok, K. (ឆ្នាំ២០១៨) “Facebooking,” South East Asia Research, ២៦(៣) ទំព័រ ២១៩–២៣៤. មាននៅ៖ https://doi.org/10.1177/0967828x17754113.

WTO (ឆ្នាំ២០១៥) WTACCKHM5 leg 10 - អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក, WTO. មាននៅ៖ https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/khm_e/WTACCKHM5_LEG_10.pdf

contact@opendevcam.net
+៨៥៥ ២៣ ៩០២ ១៩៦
Open Development Cambodia
Open Development Cambodia Organization
Open Development Cambodia Organization
Open Development Cambodia Organization
www.opendevelopmentcambodia.net
ផ្ទះលេខ ២៣បេ ផ្លូវលេខ ៦០៦ សង្កាត់បឹងកក់ទី២ ខណ្ឌទួលគោក រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

អង្គការទិន្នន័យអំពីការអភិវឌ្ឍ
Open Development Cambodia Organization